

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Interpretation of Word Meanings in the Uzbek Language Corpus

Master’s student of Linguistics Uzbek Language at Termez State University

Fozilova Firuza

Annotation: This article analyzes the issues of interpreting word meanings in the Uzbek language corpus. The theoretical foundations of corpus linguistics, specific features of semantic description, and principles of identifying word meanings based on context are discussed. During the research, the scientific and practical significance of revealing the semantic characteristics of lexical units in the Uzbek language corpus was highlighted. Furthermore, the role of corpus materials in the development of electronic dictionaries, machine translation, semantic search, and artificial intelligence systems was examined.

Keywords: corpus linguistics, semantics, lexical meaning, context, electronic dictionary, Uzbek language corpus, language technologies

O‘ZBEK TILI KORPUSIDA SO‘Z MA’NOLARINING IZOHI

Termiz davlat universiteti

Lingvistika :o‘zbek tili yo‘nalishi magistranti Fozilova Firuza

Annotatsiya Mazkur tezisda o‘zbek tili korpusida so‘z ma’nolarini izohlash masalalari, ularning lingvistik va kompyuter lingvistikasi nuqtayi nazaridan ahamiyati tahlil qilinadi. Shuningdek, korpus materiallari asosida so‘zlarning semantik xususiyatlarini aniqlash, kontekstual ma’nolarini farqlash hamda elektron lug‘atlar yaratishdagi o‘rni yoritiladi.

Kalit so‘zlar: korpus lingvistikasi, semantika, so‘z ma’nosi, izohli lug‘at, kontekst, o‘zbek tili korpusi, leksik birlik.

Kirish. Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning rivojlanishi tilshunoslik sohasida ham yangi yo‘nalishlarning shakllanishiga olib kelmoqda. Xususan, korpus lingvistikasi

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

til birliklarini real nutq asosida o‘rganish imkonini beruvchi muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. O‘zbek tili korpusini yaratish va boyitish jarayonida so‘z ma‘nolarini to‘g‘ri izohlash masalasi dolzarb ahamiyat kasb etadi. Chunki korpusdagi har bir leksik birlikning semantik tavsifi foydalanuvchilarga so‘zning qo‘llanish doirasi, uslubiy xususiyati hamda kontekstual ma‘nolarini aniqlash imkonini beradi.

Asosiy qism

So‘z ma‘nosini izohlash tilshunoslikning muhim semantik masalalaridan biri hisoblanadi. An‘anaviy lug‘atlarda so‘z ma‘nolari ko‘proq statik tarzda berilsa, korpus lingvistikasida ular real matn va kontekst asosida yoritiladi. Bu esa ma‘noning qo‘llanish jarayonidagi funksional xususiyatlarini aniqlashga yordam beradi. O‘zbek tili korpusida so‘z ma‘nolarini izohlashda bir nechta tamoyillar muhim hisoblanadi:

- so‘zning asosiy va ko‘chma ma‘nolarini ajratish;
- kontekstual semantikani aniqlash;
- uslubiy belgilanishini ko‘rsatish.

Masalan, “ko‘z” leksemasi inson a‘zosi ma‘nosidan tashqari “buloq ko‘zi”, “uzukning ko‘zi”, “igna ko‘zi” kabi ko‘chma ma‘nolarda ham qo‘llanadi. Korpus materiallari ushbu ma‘nolarning real qo‘llanish chastotasi va kontekstini aniqlash imkonini beradi.

Shuningdek, korpus asosidagi izohlar elektron lug‘atlar yaratishda muhim manba bo‘lib xizmat qiladi. Chunki korpusda so‘zning tabiiy nutqdagi namunalari mavjud bo‘ladi. Bu esa foydalanuvchiga nafaqat nazariy izoh, balki amaliy qo‘llanishni ham ko‘rsatadi. Bugungi kunda sun‘iy intellekt va avtomatik matn tahlili tizimlarida ham korpusdagi semantik izohlarning ahamiyati ortib bormoqda. Xususan, mashina tarjimasini, avtomatik teglash va semantik qidiruv tizimlari so‘z ma‘nolarining aniq izohlanishiga ham bog‘liqdir.

Xulosa

430

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Demak, o‘zbek tili korpusida so‘z ma‘nolarini izohlash tilning semantik boyligini ochib berishda muhim vosita hisoblanadi. Korpus asosidagi semantik tavsiflar so‘zlarning real qo‘llanish xususiyatlarini aniqlash, elektron lug‘atlar yaratish hamda kompyuter lingvistikasi tizimlarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Kelgusida o‘zbek tili korpusining yanada takomillashtirilishi semantik tadqiqotlarga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

O‘zbek tilida

Abduazizov A. Tilshunoslik nazariyasiga kirish. – Toshkent: Sharq, 2010.

Po‘latov A. Kompyuter lingvistikasi asoslari. – Toshkent: Akademnashr, 2011.

Safarov Sh. Semantika. – Toshkent: Mumtoz so‘z, 2013.

O‘zbek tilining izohli lug‘ati. 5 jildlik. – Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2006–2008.

Hamroyev M. Kompyuter lingvistikasi. – Toshkent: Tafakkur bo‘stoni, 2018.

References.

In English

McEnery T., Wilson A. Corpus Linguistics: An Introduction. – Edinburgh University Press, 2001.

Sinclair J. Corpus, Concordance, Collocation. – Oxford University Press, 1991.

Biber D., Conrad S., Reppen R. Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use. – Cambridge University Press, 1998.

Lyons J. Semantics. – Cambridge University Press, 1977.

Jurafsky D., Martin J. H. Speech and Language Processing. – Pearson Education, 2009.